

Анна Салманова

слухач магістерської програми

Науковий керівник: к.е.н., доцент Спільник І.В

Тернопільський національний економічний університет

ГРУПУВАННЯ ВИТРАТ СОБІВАРТОСТІ СПИРТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЗА СТАТТЯМИ КАЛЬКУЛЯЦІЇ

Пом'якшення впливу кризових явищ і забезпечення рентабельності підприємств спиртової галузі можливе в умовах раціонального управління їхніми витратами. Прийняття оперативних управлінських рішень та здійснення об'єктивного аналізу структури витрат і собівартості стає можливим на основі якісної обліково-економічної інформації. Ефективний менеджмент потребує достатньої та різноманітної інформації про хід господарських процесів. Проте, чинна система бухгалтерського обліку поки що не повною мірою забезпечує процес управління необхідною оперативною інформацією про фактичні витрати, а тому потребує удосконалення. Витрати підприємства узагальнено відображаються в показниках собівартості.

Виробнича собівартість продукції – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємництва, які пов'язані з виробництвом продукції.

До виробничої собівартості продукції включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Витрати, пов'язані з виробництвом продукції, діляться на прямі і непрямі (опосередковані) виробничі витрати. Всі інші витрати підприємства відносяться до витрат звітного періоду.

До прямих виробничих витрат відносять витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом.

Непрямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом.

Витрати, які неможливо прямо зв'язати з доходами певного періоду, відображаються в складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Згідно принципу історичної собівартості готової продукції, виробленої на підприємстві, вона складається з усіх витрат виробництва, які відображені в грошовій формі.

Визначення собівартості готової продукції можна здійснити за такими етапами [7]:

- визначення кількості готової продукції, яка була вироблена на протязі звітного періоду;
- розрахунок витрат, які були використані для виробництва всієї готової продукції;
- визначення собівартості одиниці продукції.

Виробнича собівартість одиниці продукції розраховується діленням загальної суми виробничих витрат протягом звітного періоду на загальну кількість виробленої продукції.

В плануванні, обліку і калькулюванні собівартості продукції витрати групуються за елементами та статтями [5].

Основою групування за статтями витрат є їх функціональна роль у процесі виробництва та характер зв'язку з продукцією, що виробляється. Витрати, які відносяться до одного або кількох видів продукції і мають прямий, пропорційний зв'язок з об'ємами робіт по їх виготовленню (прямі витрати) поділяються на матеріальні та трудові відповідно до наведеного вище групування по елементах.

Загальновиробничі витрати, які не мають прямого зв'язку з виробництвом окремих видів продукції, поділяються на однорідні групи (статті) для подальшого розподілу їх за видами продукції.

З метою управління витратами використовуються групування за структурними підрозділами підприємства, виробничими ланками та за етапами виробничого процесу.

Виробництва поділяються на основні та допоміжні. Крім того, на підприємствах можуть бути непромислові господарства [6].

Під основним виробництвом розуміють виробничий процес, що здійснюється в основних цехах підприємства, який полягає в первинній обробці сировини, а також в перетворенні сировини в напівфабрикати та готову товарну продукцію.

До допоміжних виробництв відносяться виробництва, які обслуговують основні виробництва усіма видами енергії, інструментами, послугами по ремонту устаткування, транспортними послугами та інше [3].

В спиртовій промисловості до допоміжних виробництв відносяться:

- котельні;
- компресорні станції;
- водопостачання;
- ремонтні майстерні;
- транспортні цехи або відділки;
- інші цехи та виробництва.

До матеріальних витрат, які є складовою собівартості продукції включається вартість фактично використаних безпосередньо на виробництво певних видів продукції (робіт, послуг) матеріальних цінностей.

Оцінка використаних у виробництві матеріальних цінностей здійснюється у відповідності з П(С)БО 9 „Запаси” за одним з таких методів [2]:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці матеріальних цінностей;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження матеріальних цінностей (ФІФО);
- ціни продажу;
- нормативних затрат.

Оцінка придбаних (отриманих) або вироблених матеріальних цінностей здійснюється за первісною вартістю. Первісною вартістю є собівартість матеріальних цінностей, яка складається з фактичних витрат на їх придбання або виготовлення власними силами підприємства [1].

Витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію та інші матеріальні цінності формуються виходячи з цін їх придбання, включаючи витрати на транспортування, зберігання та доставку. Транспортно-заготівельні витрати на сировину, матеріали, паливо в окрему статтю калькуляції не виділяються, а включаються до вартості (статті) зазначених матеріальних цінностей.

Витрати на приймання матеріальних цінностей відділом технічного контролю за їх лабораторними випробуваннями, що виконуються в цехових складах, а також з транспортування їх від заводських складів у цехи та всередині цехів, відносяться до витрат на обслуговування виробництва [4].

Витрати на утримання відділу постачання й заводських складів, заводського відділу технічного контролю відносяться до адміністративних.

До статті калькуляції „Сировина та основні матеріали” включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу виробленої продукції, а саме; спирт-ректифікат, який є основною сировиною для одержання горілки та лікєро-горілочаних напоїв, вартість всіх інгредієнтів, що входять до складу кожного конкретного виду горілки чи лікєро-горілочаних напоїв.

Витрати за статтею калькуляції «Сировина та основні матеріали» включаються безпосередньо до собівартості окремих видів продукції за їхньою фактичною собівартістю.

Ціна на відходи встановлюється підприємством за ціною їх можливого використання або реалізації. У разі реалізації (продажу) відходів їхня вартість списується з відповідного балансового рахунку обліку матеріальних цінностей і оформляється як відпуск матеріалів стороннім організаціям [5].

Вартість списаних з витрат на виробництво і зданих на склад відходів відноситься на відповідний балансовий рахунок з обліку матеріальних цінностей. При цьому їх вартість списується з витрат окремо за нормою та різницею між фактичною кількістю та їх кількістю за нормою (відхиленням від норм).

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств : монографія / Р. Ф. Бруханський, М. К. Пархомець, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : Крок, 2015. 300 с.
2. Губенко Н.Ю., Шматкова І.К. Сучасні тенденції розвитку спиртової та цукрової промисловості України. Пропозиція, 2012, № 5, С. 27-32.
3. Жонлер І.В. Організаційно-методичні підходи до підвищення ефективності підприємств спиртової промисловості України. Агроперспектива. 2012, №8. С.27-25.
4. Палюх, Микола. Калькуляція як елемент методу бухгалтерського обліку. Прикладна економіка – від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. :

Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 179-180.

5. Спільник І.В., Палюх М.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96. URL : <http://ibo.tneu.edu.ua/index.php/iboen/article/view/394/393> DOI: 10.35774/ibo2019.01.083

6. Пуцентейло, П. Р. Стратегічний аналіз як важливий елемент збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу. Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни: зб. наук. праць II міжнар. наук.-практ. конф. 1 червня 2016 р. (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2016. С. 196-199.

7. Спільник І.В. Аналіз розвитку підприємства як економічної системи. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2017. 388 с., С. 206 – 219. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/24264>

8. Спільник Ірина. Сутність обліку та актуальність вивчення його історії. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. С. 166-169. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/24427>

9. Спільник І., Палюх М. Суб'єктивний фактор і ризики в аналітичній діяльності бухгалтера. Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 31 травн. 2018 р. Тернопіль : Крок, 2018. 162 с. С. 127-129.. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/handle/316497/31393>